

หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ปลาทองถิ่น สุโขทัย เล่มที่ ๑

นางสาวรุ่งนภา วรรณวัฒน์
โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ปลาทองถิ่น

สุโขทัย

เล่มที่ ๑

นางสาวรุ่งนภา วรรณวัฒน์
โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย

คำนำ

สุโขทัยเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร จนได้ขนานนามว่า เมืองในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ด้วยปริมาณปลา ที่มีจำนวนมากมายและหลากหลายชนิด ปลาจึงเป็นสัตว์เศรษฐกิจ และเป็นอาหารสำคัญของผู้คนในท้องถิ่นนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หนังสือเรื่องปลาท้องถิ่นสุโขทัย เล่มที่ ๑ เล่มนี้ผู้เขียนมีเจตนารมณ์ ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องสัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลา เห็นคุณค่าและความสำคัญของปลาในท้องถิ่นของตน จึงนำชื่อปลา หลายชนิดได้แก่ ปลากราย สลาด อีดาบลาว แปป แปปบาง ปลากะสร้อยชนิดต่างๆ เป็นต้น มาอธิบายความ พร้อมกับให้เห็น ภาพประกอบปลาแต่ละชนิด อันจะส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ของปลา พร้อมทั้งร่วมมือในการอนุรักษ์ให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

ขอขอบพระคุณ ดร.กฤษฎา ดีอินทร์ นักวิชาการประมงชำนาญการพิเศษ คุณปาริฉัตร มุสิกธรรม คุณปรินดา รัตนแดง นักวิชาการประมงชำนาญการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุโขทัย รศ.ดร.นิวุฒิ หวังชัย คณะเทคโนโลยี การประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดร.สวลีดี เพชรบูรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสิริรัตนาร ที่ให้คำแนะนำด้านเนื้อหา และอาจารย์สุมาลิน วงศ์มณี ครูเชี่ยวชาญข้าราชการบำนาญที่ช่วย ตรวจทาน แก้ไขการใช้ภาษาให้ถูกต้อง

ผู้เขียนหวังอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์แก่นักเรียน และผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

รุ่งนภา วรรณวัฒน์

คำชี้แจง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ปลาในท้องถิ่นสุโขทัย เล่มที่ ๑ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เรื่องสัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ เห็นคุณค่าและความสำคัญของปลาในท้องถิ่น และมีความตระหนักในการอนุรักษ์สัตว์น้ำจำพวกปลาในท้องถิ่นสุโขทัย

จุดประสงค์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

๑. อธิบายการสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศของสัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลาได้

๒. จำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลาได้

๓. อธิบายการอนุรักษ์และดูแลสัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลาได้

ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน

นักเรียนมีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ให้ศึกษาเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มที่ ๑ ให้เข้าใจ

๒. เมื่อศึกษาเนื้อหาเข้าใจแล้วให้ทำแบบฝึกหัดท้ายเล่มทั้ง ๒ ตอน โดยบันทึกลงในสมุดแบบฝึกหัดให้ตรงเรื่องนั้นๆ แล้วตรวจคำตอบจากเฉลยเมื่อบันทึกเสร็จแล้วให้นำติดตัวไปด้วยเพื่อใช้บันทึกในเล่มต่อไป

๓. ไม่ควรทำเครื่องหมายใดๆ ในหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ยกเว้นสมุดแบบฝึกหัด

๔. เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจให้ถามหรือปรึกษาคุณครู

๕. ศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและทำแบบฝึกหัดด้วยความตั้งใจ

และเต็มความสามารถ ไม่ก่อกวนผู้อื่น และควรทำแบบฝึกหัดให้เสร็จทันในเวลา ๑ ชั่วโมง

สารบัญ

หน้า

ค่าน้ำ

ค่าชี้แจง

ปลาตัวมีกระดูกสันหลัง

๑

ลักษณะทั่วไปของปลา

๒

การสืบพันธุ์ของปลา

๓

อาหารของปลา

๔

ปลาแม่น้ำยม

๕

ปลากราย

๖

ปลาตลาด

๗

ปลาอีตาบลา

๘

ปลาแปบ

๑๐

ปลาแปบบาง

๑๑

ปลากระร่อย

๑๒

ปลาสร้อยนกเขา

๑๓

ปลาสร้อยหางแดง

๑๔

ปลาสร้อยหลังขน

๑๕

ปลาลูกนุ่น

๑๖

ปลาขี้ไต้

๑๗

ปลาเกล็ดถี่

๑๘

ปลาร่องไม้ดัด

๑๙

กรมประมงกำหนดห้ามจับปลา

๒๐

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

รูป

๒๑

แบบฝึกหัด

๒๒

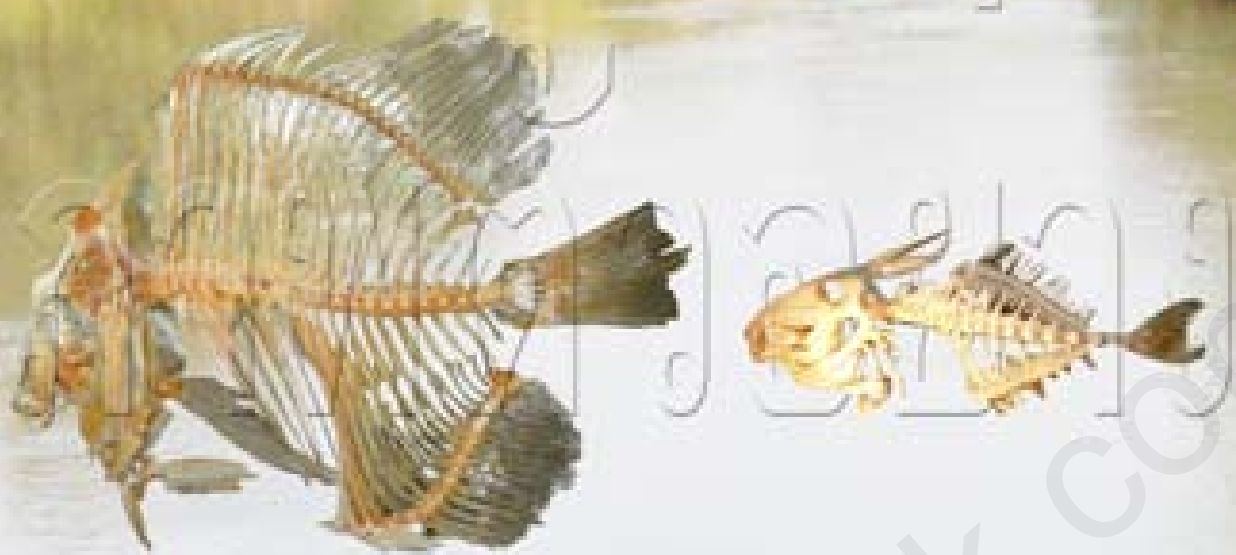
เฉลย

๒๔

บรรณานุกรม

๒๖

ปลาเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลังที่มีจำนวนมากที่สุด
มีทั้งหมดประมาณ ๒๔,๐๐๐ ชนิดทั่วโลก

กระดูกสันหลังของปลาส่วนมากไม่ได้อยู่บนแนวหลัง
แต่จะอยู่เข้าไปในกลางลำตัวและเชื่อมต่อกับก้างปลา
และกะโหลกห่อหุ้มสมองเพื่อป้องกันอันตรายให้แก่สมอง

ปลาเป็นสัตว์เลือดเย็นที่สามารถเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ
ของร่างกายตามอุณหภูมิของอากาศและน้ำที่อยู่รอบตัวได้

ลักษณะทั่วไปของปลา

๒

การผสมพันธุ์ปลาส่วนใหญ่มีการปฏิสนธิภายนอกคือปลาเพศผู้
จะปล่อยเซลล์อสุจิเข้ามาผสมกับเซลล์ไข่ของเพศเมียภายนอกร่างกาย
ของเพศเมีย ลองดูตัวอย่างการผสมพันธุ์ของปลากัดโดยปลากัดเพศผู้
ทำหน้าที่สร้างเซลล์สืบพันธุ์คือเซลล์อสุจิ ส่วนปลากัดเพศเมียทำหน้าที่
สร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศเมียคือเซลล์ไข่

ปลากัดเพศผู้จะก่อหวอด
คือทำฟองอากาศ
ลอยเหนือน้ำ

ปลาเพศผู้จะไล่ต้อนเพศเมีย
ไปอยู่ใต้หวอดและวัดเพศเมีย
เพื่อให้เพศเมียปล่อยเซลล์ไข่

เมื่อเพศเมียปล่อยเซลล์ไข่
เพศผู้จะปล่อยเซลล์อสุจิ
เข้าผสมกับเซลล์ไข่

จากนั้นปลาเพศผู้
จะตามลงไปใช้ปากอมไข่ไว้
แล้วว่ายน้ำขึ้นไปพ่นไข่
เข้าไปเก็บไว้ในที่หวอด

ปลากัดเพศผู้
มีหน้าที่คอยดูแลไข่

เซลล์ไข่ที่ถูกผสมจะค่อยๆ
เติบโตเป็นลูกปลาเล็กๆ
เจริญเติบโตต่อไป

ปลาบางชนิดมีการปฏิสนธิภายในคือเซลล์สุจิของปลาเพศผู้เข้าผสมกับ
เซลล์ไข่ของเพศเมียภายในร่างกายของเพศเมียเช่น ปลาดูแลม
ปลาหางนกยูง ปลาสอด เป็นต้น

อาหารปลา

ปลากินอาหารหลายชนิด เช่น แพลงก์ตอนพืช แพลงก์ตอนสัตว์ สัตว์หน้าดิน พืชน้ำ และสัตว์น้ำ

แพลงก์ตอนพืชเป็นสาหร่ายเซลล์เดียวมีขนาดเล็กลอยอยู่ในมวลน้ำ ส่วนแพลงก์ตอนสัตว์เป็นสัตว์ที่อาศัยลอยไปตามกระแสน้ำ อาจว่ายน้ำหรือเคลื่อนที่เองได้บ้าง ได้แก่ สัตว์เซลล์เดียว จนถึงสัตว์หลายเซลล์ที่ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น กุ้ง ปู กิ้ง หอย เป็นต้น

นอกจากนั้นยังมีพืชน้ำที่เป็นอาหารของปลา เช่น แพน แพนแดง จอก ผักตบชวา สาหร่ายหางกระรอก สันตะวาและพืชที่โผล่เหนือน้ำ หรือพืชชายน้ำคือ รูปถ่าย เป็นต้น

แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดสุโขทัยซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

คลองใหญ่ ตำบลบ้านสวนเป็นคลองที่แยกมาจากแม่น้ำยม ในคลองแห่งนี้มีปลาจำนวนมากมาย ปลาแต่ละชนิดนั้นมีชื่อเรียกแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน ตัวอย่างปลาในคลองนี้เช่น ปลากราย ปลาหลด ปลากะสร้อย ปลาอีแปบ ปลาชีโต้ ปลาเกล็ดถี่ ปลากะสร้อยหางแดง และปลาลูกนุ่น เป็นต้น

ชื่อไทย กราย

ชื่อท้องถิ่น กราย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Chitala ornata* (Gray, 1831)

ปลากรายซึ่งเป็นปลาน้ำจืดที่ชอบผุดขึ้นมา
ทำเสียงที่ผิวหน้าแล้วมันตัวกลับให้เห็นข้างสีเงินขาว
ปลาชนิดนี้มีรูปร่างแปลกกว่าปลาชนิดอื่น
คือลำตัวค่อนข้างแบนมาก ท้องแบนเป็นสัน
จะงอยปากสั้นทู่ นัยน์ตาเล็ก ปากกว้างมีฟันซี่เล็ก
และแหลม มีเกล็ดเล็กละเอียด ที่ครีบกันแต่ละด้าน
มีจุดกลมขนาดใหญ่สีดำมีขอบสีขาวเรียงเป็นแถว
จำนวน ๕ - ๑๐ จุด

กินแมลงน้ำ ลูกกุ้ง ปลาผิวน้ำตัวเล็กๆ เป็นอาหาร
ชอบอาศัยอยู่ได้ทั้งไม้ และพืชใต้น้ำและชอบอยู่รวมกัน
เป็นฝูงเล็กๆ

ชื่อไทย สลาด

ชื่อท้องถิ่น หลาด สลาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Notopterus notopterus* (Pallas, 1780)

ปลาหลาดหรือสลาดคล้ายปลากrayมาก
แต่มีขนาดเล็กกว่าและต่างกันว่าปลาหลาด
ไม่มีจุดสีดำเหนือครีบกัน มีเกล็ดเล็กละเอียด
อาศัยในแม่น้ำทุกแห่งและแหล่งน้ำนิ่งที่สะอาด
มักอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ เป็นปลาที่ค่อนข้างหาได้ง่าย
กินลูกกุ้ง ลูกปลาและแมลงเป็นอาหาร

ชื่อไทย แปกควาย

ชื่อท้องถิ่น อีดาบลาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Paralaubuca harmandi* Sauvage, 1883

ปลาอีดาบลาวแต่ทางประมงเรียกว่าแปกควาย
เพราะตัวยาวตัวใหญ่ ลำตัวแบนข้างเหมือนดาบ ตาโต
ลำตัวเป็นสีน้ำเงินอมเหลือง ครีบอกยาว ครีบท้องเล็ก
ริมท้องเป็นสัน ให้สังเกตลักษณะของปากจะต่างจาก
ปลาแปกชนิดอื่นๆ

ปลาชนิดนี้เพศผู้และเพศเมียมีลักษณะภายนอกเหมือนกัน
ว่ายน้ำได้ปราดเปรียวว่องไว กินแมลงน้ำเป็นอาหาร

ชื่อไทย แปบ

ชื่อท้องถิ่น แปบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Paralaubuca typus* Bleeker, 1865

ปลาแปบมีลักษณะคล้าย ๆ ปลาอีตาบลาว
แต่ส่วนปากจะต่างกัน ลำตัวสั้นกว่า มีเกล็ดเล็ก
มีเส้นข้างลำตัวไม่ต่อกัน ครีบมีสีเหลืองอ่อน
กินแมลงและแพลงก์ตอนเป็นอาหาร

ชื่อไทย แປบบาง

ชื่อท้องถิ่น แປบบาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Parachela siamensis* (Gunther, 1868)

ปลาแปบบาง มีลำตัวแบนข้างมาก

และลำตัวมีสีเงินอมเหลือง เกล็ดข้างลำตัวใหญ่กว่า

ด้านบนลำตัว หัวเล็ก ปากเล็ก ครีบหลังเล็ก

ครีบอกยาวและครีบก้นมีฐานยาว ครีบท้องสีเหลืองอ่อนแวววาว

กินแมลงและแพลงก์ตอนสัตว์เป็นอาหาร

ชื่อไทย สร้อยขาว

ชื่อท้องถิ่น กะสร้อย สร้อยขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Henicorhynchus siamensis* (Sauvage, 1881)

ปลากระสร้อยหรือบางคนเรียกว่าสร้อยขาวหรือสร้อย
มีลำตัวเพรียวยาวสีเงินอมเทา หัวโตและกลมมน เกือบใหญ่
ครีบหลังเล็ก ครีบหางเว้าลึก ชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่
ในฤดูฝนมีการย้ายถิ่นขึ้นไปต้นน้ำหรือบริเวณน้ำหลากเพื่อวางไข่
ชอบหากินอยู่ตามหนอง บึง แหล่งน้ำหลากและในแม่น้ำ
ปลาชนิดนี้กินอินทรีย์สารหน้าดินและแพลงก์ตอนเป็นอาหาร

ชื่อไทย สร้อยนกเขา

ชื่อท้องถิ่น สร้อยนกเขา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Osteochilus hasselti* (Valenciennes, 1842)

ปลาสร้อยนกเขามีลักษณะเด่นคือมีแต้มสีส้มเหนือครีบอก
หลายแต้มเป็นแถบตามยาวบนลำตัว ๕ - ๖ แถบ
และที่โคนหางมีแต้มกลมสีคล้ำ ด้านท้องสีจาง
ส่วนหัวเล็ก ตาเล็กมีสีแดงเรื่อ เกือบใหญ่

ปลาสร้อยนกเขาที่มาจากบริเวณน้ำใสจะมีสีเข้ม
กว่าปลาที่มาจากบริเวณน้ำขุ่น ปลาชนิดนี้กินอาหาร
พวกพืชน้ำ เช่น สาหร่าย ตะไคร่น้ำ และอินทรีย์สาร

ชื่อไทย ปีกแดง

ชื่อท้องถิ่น สร้อยหางแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cirrhinus jullieni* (Sauvage, 1878)

ปลาสร้อยหางแดง ปลาชนิดนี้คล้ายปลาสร้อยขาว แต่หัวเล็กกว่า ลักษณะที่แตกต่างจากปลาสร้อยอื่น ๆ คือมีครีบอก ครีบท้อง ครีบกัน ครีบหางสีแดง และเหนือครีบอกมีจุดสีคล้ำ ชอบอาศัยอยู่เป็นฝูงเล็ก ๆ กินสาหร่ายและแพลงก์ตอนเป็นอาหาร

ชื่อไทย เล็บมือนาง

ชื่อท้องถิ่น สร้อยหลังชน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Crossocheilus reticulatus* (Fowler, 1934)

ปลาสร้อยหลังชนเป็นปลาตัวเล็ก ตาค่อนข้างเล็ก
มีหัวเล็ก ปากเล็กอยู่ด้านล่างของจะงอยปาก
มีแผ่นหนังคลุม มีเกล็ดเล็ก ลำตัวสีเงินอมเหลือง
และมีลายสีคล้ำที่ขอบเกล็ด โคนหางมีดวงสีดำ
ครึ่งใสสีเหลืองเรื่อๆ

ปลาชนิดนี้ชอบอยู่เป็นฝูงใหญ่ กินอาหารจำพวกตะไคร่น้ำ
แพลงก์ตอนและสัตว์หน้าดินขนาดเล็กเป็นอาหาร

ชื่อไทย ซา

ชื่อท้องถิ่น ลูกนุ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dangila spilopleura* Smith, 1934

ปลาลูกนุ่นเป็นปลาที่มีลักษณะเด่นคือที่เหนือครีบอกมีแถบสีคล้ำตามแนวตั้ง นอกจากนั้นยังมีแถบสีคล้ำพาดตามยาวของลำตัวจนถึงโคนหาง ลำตัวเพรียวยาว มีเกล็ดดกค่อนข้างเล็ก หัวเล็ก หางคอด ครีบหลังยาวมาก และมีขอบสีคล้ำ มีครีบท้องเว้าลึก ชอบอยู่เป็นฝูงใหญ่ กินอินทรียสารและสัตว์หน้าดินขนาดเล็กเป็นอาหาร

ชื่อไทย พรหมหัวเหม็น

ชื่อท้องถิ่น ชีไค

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Osteochilus melanopleurus* (Bleeker, 1852)

ปลาพรหมหัวเหม็นเป็นปลาร้อยอีกชนิดหนึ่ง
ที่มีขนาดใหญ่บางคนเรียกว่าปลาชีไคเพราะมีกลิ่นเหม็น
ลักษณะที่เด่นที่จำได้ง่ายคือปากตัดตรงและเขี้ยวขึ้นด้านบน
ตาแดง ข้างลำตัวเหนือครีบอกมีแต้มสีคล้ำ
ชอบว่ายน้ำเป็นฝูงในบริเวณน้ำหลาก

ปลาชนิดนี้กินตะไคร่น้ำ พืชน้ำและสัตว์หน้าดิน
ขนาดเล็กเป็นอาหาร

ชื่อไทย สร้อยเกล็ดถี่

ชื่อท้องถิ่น เกล็ดถี่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thynnichthys thynnoides* (Bleeker, 1852)

ปลาเกล็ดถี่ เห็นชัดเจนว่ามีเกล็ดที่ลำตัวเล็ก
และละเอียดมาก หัวโต ลำตัวแบนข้างเล็กน้อย
ลำตัวสีเงินวาว มีครีบหางเว้าลึก

อาศัยในแม่น้ำ ท้องทุ่งน้ำหลาก มักพบว่ายน้ำ
ขึ้นมาเพื่อหากินและวางไข่

กินแมลงและสารอินทรีย์ พืชน้ำเช่นตะไคร้และสาหร่าย
เป็นอาหาร

ชื่อไทย ร่องไม้ตับ

ชื่อท้องถิ่น ร่องไม้ตับ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Osteochilus microcephalus* (Valenciennes, 1842)

ปลาร่องไม้ตับมีลักษณะลำตัวทรงกระบอกและป้อมสั้น
มีเกล็ดเล็ก ลำตัวสีน้ำตาลอ่อนหรือสีคล้ำอมชมพู
ที่เห็นชัดเจนคือมีแถบคล้ำพาดยาวกลางลำตัวจนถึงโคนหาง
ครีบหลังมีประสีคล้ำตามแนวก้านครีบ

ปลาชนิดนี้ชอบรวมอยู่เป็นฝูงเล็กๆ ตามกองหินในลำธาร
น้ำตกและแม่น้ำ

กินอาหารจำพวกตะไคร่น้ำตามก้อนหินเป็นอาหาร

สวิงเซจับปลาวกกกล้วย

ดกเบ็ด

ชอน

สวิง

อู้ง

อู้ง

ไซ

กรมประมงประกาศว่าให้งดจับปลาในฤดูปลาน้ำจืดมีไข่คือตั้งแต่ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๕ กันยายนของทุกปี ห้ามทำการประมง ด้วยเครื่องมือทุกชนิด อนุญาตเพียงการใช้เบ็ดตกปลา แต่ห้ามใช้เบ็ดราว เครื่องมือจับปลาชนิดอื่นๆ ที่สามารถใช้ได้ เช่น ตะแกรง สวิง ชอน ยอ ชนาง แต่ต้องมีขนาดปากกว้างไม่เกิน ๒ เมตร และห้ามทำการประมง ด้วยวิธีประดา คือใช้เครื่องมือตั้งแต่ ๓ ชนิดขึ้นไปเรียงหน้ากันเข้าไป จับปลา นอกจากนั้นการใช้ไซ คุ่ม อู้ง ลัน โปง โทง ก็สามารถจับปลาได้ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของกรมประมงมีความผิดตามกฎหมาย

การอนุรักษ์พันธุ์ปลาที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้คือเมื่อจับปลาได้ตัวเล็ก ไม่ไต่ขนาดหรือปลาอุมท้อง มีไข่ ควรปล่อยกลับคืนลงสู่แหล่งน้ำ และการไม่รับประทานไข่ปลาจะเป็นการช่วยปลาให้เติบโตและมีปลา ไว้เป็นอาหารอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

ปลาเป็นสัตว์เลือดเย็นคือสามารถเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิในร่างกายตามธรรมชาติมาอยู่รอบตัวได้ มีกระดูกสันหลังที่มีจำนวนมากที่สุดคือมีราว ๒๔,๐๐๐ ชนิด การผสมพันธุ์ของปลาส่วนใหญ่เป็นแบบการปฏิสนธิภายนอกคือเพศผู้จะปล่อยเซลล์สุจิเข้าไปผสมกับเซลล์ไข่ของเพศเมียภายนอกร่างกาย ปลาส่วนใหญ่กินอาหารพวกแพลงก์ตอนพืช แพลงก์ตอนสัตว์ พืชน้ำ และสัตว์น้ำ

การสังเกตลักษณะของปลานั้นปลากรายคล้ายปลาหลายมาก แต่มีลักษณะแตกต่างกันคือที่เหนือครีบกันมีจุดกลมดำขนาดใหญ่มีขอบขาวเรียงเป็นแถวจำนวน ๕ - ๖ จุด ส่วนปลาอีดาบสาวจะต่างจากปลาแปบอื่นๆ ตรงปาก สร้อยนกเขา มีลักษณะที่ควรจำคือมีแต้มสี่เหลี่ยมเหนือครีบอกหลายแต้มเป็นแถบยาวบนลำตัวจำนวน ๕ - ๖ แถบและที่โคนหางมีแต้มกลมสีดำปลาสร้อยหลังขนจะมีขนาดเล็กและมีแต้มสี่ดำที่โคนหาง นอกจากนั้นปลาเกล็ดที่มีลักษณะที่ชัดเจนคือมีเกล็ดบนลำตัวเล็กและละเอียดมาก

การอนุรักษ์สัตว์น้ำจำพวกปลาคือไม่ควรจับปลาในฤดูปลามีไข่คือตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคมถึง ๑๖ กันยายนของทุกปี กรมประมงอนุญาตให้ไข่เบ็ดได้แต่ต้องไม่ใช่เบ็ดราว ยอเล็ก ตะแกรง สวิง ช้อน ขนาง จับปลาได้แต่ต้องมีขนาดปากกว้างไม่เกิน ๒ เมตรแต่ห้ามใช้เครื่องมือจับปลาตั้งแต่ ๓ ชนิดเรียงหน้ากันจับปลา

แบบฝึกหัด

ตอนที่ ๑ (ข้อละ ๑ คะแนน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำตัวอักษรใส่ช่องหน้ารูปภาพให้ถูกต้อง

๑.

ก. ปลาสลัด

๒.

ข. ปลาพรมหัวเหมีน

๓.

ค. ปลากราย

๔.

ง. ปลาสร้อยนกเขา

๕.

จ. ปลาสร้อยหางแดง

ฉ. ปลาเกล็ดถี่

ช. ปลาลูกนุ่น

ซ. ปลาอีตาบลา

ณ. ปลาสร้อยหลังขน

ญ. ปลาสร้อยขาว

ตอนที่ ๒ (ข้อละ ๑ คะแนน)

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรข้อที่ถูกที่สุด
เพียงข้อเดียว โดยตอบลงในสมุดแบบฝึกหัด

๑. ข้อใดคือความแตกต่างของปลาสดและปลากราย
 - ก. รูปร่าง
 - ข. ที่อยู่อาศัย
 - ค. ความยาวของครีบกัน
 - ง. จุดสีดำขอบขาวเหนือครีบกัน
๒. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับปลา
 - ก. ปลาเป็นสัตว์เลือดเย็น
 - ข. ปลาเป็นสัตว์เลือดอุ่น
 - ค. ปลา มีกระดูกสันหลัง
 - ง. ปลา มีการปฏิสนธิภายใน
๓. ปลาอีดาบขาวและปลาแปบมีสิ่งใดที่แตกต่างกัน
 - ก. ลักษณะของเกล็ดบนลำตัว
 - ข. ลักษณะของปาก
 - ค. ลักษณะของหาง
 - ง. ลักษณะของครีบ
๔. ข้อใดคือความเหมือนของปลาสร้อยนกเขาและปลาสร้อยหลังขน
 - ก. จุดสีส้มเหนือครีบอก
 - ข. หนวดที่ปากได้จับ
 - ค. แด้มสีคล้ำที่โคนหาง
 - ง. ความยาวและขนาดของปลา
๕. ปลาชนิดใดในเล่มนี้มีครีบหลังยาวที่สุด

ก. ปลาลูกนุ่น	ข. ปลากราย
ค. ปลาพรหมหัวเหมีน	ง. ปลาแปบ

เฉลย

ตอนที่ ๑

ก

ก.ปลาสร้อยดำ

ข

ข.ปลาสร้อยขาว

ค

ค. ปลาสร้อยทอง

ง

ง.ปลาสร้อยเงิน

จ

จ. ปลาสร้อยทองแดง

ฉ. ปลาสร้อยดี

ช. ปลาสร้อยนวล

ซ. ปลาสร้อยขาว

ฅ. ปลาสร้อยหลังขน

ญ. ปลาสร้อยขาว

เฉลย

ตอนที่ ๒

๑. ๖

๒. ๕

๓. ๕

๔. ก

๕. ก

ใครทำถูกต้องมากที่สุด

ถ้าผิดมากกว่า ๒ ข้อให้กลับไปทบทวนอีกครั้ง

คณะวิจัยจาวบ้านเชียงของ-เวียงแก่น. ความรู้ท้องถิ่นเรื่องพันธุ์ปลา

แม่น้ำโขง. เชียงราย : วนิตา เพรส, ๒๕๔๙.

ชวลิต วิทยานนท์. คู่มือปลาน้ำจืด. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ,
๒๕๔๘.

ชวลิต วิทยานนท์. ปลาน้ำจืดไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : แชนไฟว์,
๒๕๔๘.

บพิธ จารุพันธุ์และนันทพร จารุพันธุ์. สัตววิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

ปรียา บุญญสิริ. การดำรงชีวิตของสัตว์. กรุงเทพฯ : บริษัท หจก. วีเจ
พรินติ้ง, ๒๕๔๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.
กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๓๖.

วรุณี เกิดปราง. การเลี้ยงปลาน้ำจืดเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้ง
เฮาส์, ๒๕๔๗.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพิษณุโลก, สำนักงาน. รายงานผลการ
ติดตามตรวจสอบระบบนิเวศในน้ำและการประมง โครงการเขื่อน
แควน้อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : บริษัทคุณาไทย
จำกัด (วนิตาการพิมพ์), ๒๕๔๙.

ส. พุ่มสุวรรณ. ปลาพื้นบ้านของไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ :
มองพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๘.

อภิรักษ์ สุวรรณรักษ์. ศัพท์ภาษาปลา. เชียงใหม่ : สันติภาพ พรินท์,
๒๕๔๗.